

[B] **FILIP CLAUS,
FOTOGRAAF IN HET LAND DER BLINDEN**

Er is fotografie en kunstfotografie, hoorde ik iemand ooit zeggen. De eerste gaat uit van de werkelijkheid, de andere van de kunst zelf. De uitspraak liet mij in twijfel achter. Ik dacht dat een fotograaf altijd bij de werkelijkheid op de loer lag, haar wilde betrappen. Natuurlijk moet hij op het juiste moment afdrukken, natuurlijk selecteert hij een stuk uit de werkelijkheid door zijn kadrering, kiest hij zijn standpunt of perspectief, is hij afhankelijk van of houdt hij rekening met licht, kiest hij scherppte, focus, detail. Soms ensceneert hij de werkelijkheid, al dan niet met medeweten of instemming van zijn onderwerp. En soms overkomt het beeld hem, vindt hij wat hij niet gezocht heeft.

Twee mensen die elkaar zoenen bij het Parijse stadhuis in 1950: die plotse heftigheid en overgave zijn voor altijd betrappt en vastgelegd door Robert Doisneau. Dat vastleggen maakt alle fotografie

Bert Anciaux, Brussel, 1995, Foto Filip Claus.

Ast, Passendale, 1996, Foto Filip Claus.

melancholisch. Omdat de zoen, de heftigheid en overgave er nu niet meer zijn terwijl we naar de foto kijken. De foto confronteert ons met de vergankelijkheid van alles en belooft tegelijk die vergankelijkheid aan ons.

Filip Claus (*1957) maakte foto's voor de krant *De Morgen* van 1981 tot 2009. In de jaren 1980 en '90 bepaalde hij samen met Patrick De Spiegelaere (1961-2007) het gezicht van de krant. Foto's werden meer dan illustraties bij woorden, schrijft Eric Min in het inleidende essay van het boek *Filip Claus. Een reisgids voor het land der blinden*. Men begon toen over fotojournalistiek te spreken.

Claus is in die jaren overal geweest waar nieuws te rapen was: in de Wetstraat, bij de Roemeense revolutie en de Rwandese genocide, al was dat eerder na de feiten. Hij fotografeerde Koerden in Irak, het proces van Marc Dutroux, kindsoldaten in Afrika, hongerstakers zonder papieren en een vrouw die in Ronse afdaalt in haar lege zwembad. Om het te inspecteren? Ja, waarom eigenlijk?

Voor de krant ging hij in 2003-2004 met journalist Filip Rogiers op stap om de meterstand van Vlaanderen

op te nemen: 'Buurtpatrouille' heette de reeks. Toen kwam de fotograaf op plekken waar geen Nieuws te rapen viel. De Wetstraat werd de Dorpsstraat: "We zochten de golven op voor er schuim op de koppen kwam", schrijft Rogiers over hun tochten. De vrouw in Ronse wordt op een van die tochten vastgelegd. Maar ook het meisje op het strand dat een foto omhooghoudt van een stel pasgehuwen op dat strand – haar ouders? Misschien het meest ontroerende beeld van het boek; en weer, vederlicht dit keer, die melancholie. Of een jong stel in het tramhokje van de kustplaats Bredene, neus aan neus, de epifanie van het prille.

En dan zijn er de politieke foto's. Die van de Witte Mars, die emblematisch is geworden: "twee vrouwen met doorleefde gezichten, de meisjes in foto, witte bloemen", commentarieert de fotograaf zelf. De verwarring in het parlement bij de ontsnapping van Dutroux in 1998: "de grootste paniekaanval in de Belgische parlementaire geschiedenis", noteert Yves Desmet bij de foto die het allemaal registreert. De portretten van de Belgische politici zijn bijna allemaal verrassend en veelzeggend: Bert Anckaers op blote voeten met knots... in Chiro-uniform die weer

Witte Mars, Brussel, 1996, Foto Filip Claus.

adolescent wordt; Guy Verhofstadt, een verwaaide vlegel in 1995 toen alles nog moest komen en dezelfde in de Zestien, als machts politicus, worstelend met een schouderband; een onmodieuze Yves Leterme met geit, lang voor hij eenzaam aan de macht kwam; een jonge Frank Vandenbroucke, die voorwaar op de grond zit naast een kind in een Brusselse straat; Mieke Vogels, die met hoofddoek tussen hoofddoeken gniffelend gebakjes eet; Jean-Luc Dehaene, ongegeneerd in blote tors in een kleedhok na een voetbalmatch; een olijke minister van Defensie, wapperend met een vliegtuigmodel, en zijn opvolger, verrast op een Belgische kustdijk, in korte broek op rolschaatsen: de gul aankopende en de grimmig bezuinigende minister? Louis Tobback in zijn Leuvense stadhuis, rechts in het beeld verrast en afgesneden door een donker vlak (een deur? een pilaar?) van een ruimte links waar een schilderij met een gelauwerde ruiterveldheer de bovenhoek vult – voor het schilderij een vaas met bloemen. De burge-

meester staat achter zijn bureau en kijkt net op naar de fotograaf: afwachtend, licht sceptisch, maar niet onvriendelijk, bijna vragend. Stefan Hertmans schreef een mooi stukje bij dit beeld: “Het verbindt fantasma en werkelijkheid met elkaar door een onoverbrugbare en toch zo tastbare duisternis – de troebele afstand tussen macht en mens.” Herman De Croo wordt met zijn pet en ogen net uitstekend boven zijn paardenzadel gefotografeerd. Achter hem doemt de kerktoeren op van het Zuid-Oost-Vlaamse leen waarover deze landjonker heerst. Een treffende encensering.

In dit boek staan ook twee emblematische beelden van Vlaanderen vroeger en nu. In 1996 fotografeerde Claus in Passendale een chicorei-ast; in 2003 stond hij in Lanaken voor een vlekkeloze, Vlaamse villa, met gesloten hek, deurtelefoon en de juiste auto op de oprit. Bijna *gleichzeitige Ungleichzeitigkeit*: de restanten van een rurale, stilstaande wereld in een te snel te rijk geworden en verkaveld Vlaanderen.

Filip Claus werd in 2009 door zijn krant ontslagen. Dit boek wil ook aantonen dat dat een vergissing was. Vandaag plukken de kranten hun foto's meer en meer uit de beeldbanken van de persagentschappen, schrijft Min. Het land der blinden uit de titel is nu onder ons. Maar wie ogen heeft, kijke.

LUC DEVOLDERE

FILIP CLAUS, *Een reisgids voor het land der blinden*, Met een essay van Eric Min en teksten van Yves Desmet, Bernard Dewulf, Stefan Hertmans, Maarten Rabaey, Filip Rogiers, Liesbeth Van Impe en Veerle Windels, Ludion, Antwerpen, 2010, 196 p.
